

گزارش «ایران» از وضعیت دستفروشی در تهران
در روزهای آخر اسفند

بهار دستفروشان

تهران، این روزها یک کلانشهر معمولی ۹ میلیون نفری نیست. آن از دحام همیشگی و آن شلوغی و هیاهوی دائمی بزرگراه‌ها و تونل‌ها، حالا جایش را به اغلب خیابان‌ها، معابر، پیاده‌روها و کوچه‌هایی داده است که اگر بخواهیم از وصف ترافیک کلافه‌کننده‌اش هم بگذریم به بساط دستفروشی می‌رسیم که به قول خودشان همین «آخر سالی» برایشان مانده!

گزارش «ایران» از افزایش مهاجرت معکوس در روستاهای همدان و کردستان

چراغ روشن اشتغال در روستا

عکس: هاشم پارسا - ایرنا

پادداشت

توسعه روستایی تحقق مهاجرت معکوس

علیرضا غسیمی‌فرزاد
استادار همدان

بی شک هر کسی یا خانواری به علل مختلف دست به مهاجرت می‌زند، دلایل آن می‌تواند اختیاری یا اجباری باشد. مهاجرت اکثراً در ایران به این صورت است که افراد از روستاها یا شهرستان‌ها به شهرهای اصلی و کلانشهرها مهاجرت می‌کنند، اما نوع دیگری از مهاجرت وجود دارد که به آن مهاجرت معکوس گفته می‌شود که از شهرها به روستاها انجام می‌گیرد.

امروزه، به جهات مختلفی مهاجرت‌ها در حال تغییر شکل اند و به صورت معکوس انجام می‌گیرند. اگر بخواهیم اشاراتی به مهاجرت در سطح بین‌المللی داشته باشیم، می‌توان گفت که مهاجرت معکوس معمولاً به صورت بازگشت افراد به وطن اصلی خود است.

مقوله مهاجرت به طور کلی نقش بسیار مهمی در کاهش فقر و آسیب‌پذیری در خانواده‌های کم‌درآمد، توسعه شهری و روستایی بازی می‌کند. مردم نیز به دلایل اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و حتی زیست‌محیطی زادگاه خود را ترک و مهاجرت می‌کنند. تا کنون در کشور ما، اغلب مهاجرت‌ها به صورت معکوس نبوده، بلکه از روستاها و شهرهای کوچک به شهرهای بزرگ انجام گرفته است که مزایا و معایب خاص خود را دارد. طبق آمارهای مراکز رسمی و عمومی نفوس و مسکن، تعداد مهاجران از شهر به روستا، بیش از روستا به شهر بوده است. براساس یافته‌های علمی محققان و پژوهشگران این حوزه، بین سطح توسعه روستاها و میزان مهاجرت، رابطه معناداری وجود دارد؛ یعنی هر چه روستاها از سطح توسعه بالایی برخوردار شوند، میزان مهاجرت از روستا به شهر در آنها کاهش می‌یابد؛ ولی بین سطح برخورداری خدماتی و میزان مهاجرت رابطه معناداری وجود ندارد. مقام معظم رهبری در یکی از بیانات خود در سال ۸۹ فرمودند: «باید زندگی کردن را برای مردم آسان کرد، این یک سر فصل مهم است که اگر چنانچه انسان این را باز کند، خواهیم دید بسیاری از خواسته‌های اقتصادی، بسیاری از کارکردهای مربوط به دولت، همچون دولت الکترونیک، تا برسیم به مسأله فعال کردن روستاها، جلوگیری از مهاجرت، اینها هم‌هش تحت همین عنوان آسان کردن زندگی برای مردم است»، اگر به این نکته توجه شود و دولت زمینه آسان کردن زندگی در روستاها و استان‌ها کشور را فراهم کند، بدون شک مهاجرت معکوس صورت می‌پذیرد.

رشد اسکان‌های غیررسمی، تراکم فزاینده جمعیتی در شهرها و کلان‌شهرها، خالی شدن روستاها از سکنه و افت تولیدات کشاورزی و بسیاری از موارد دیگر باعث شده که دولت‌ها در این زمینه تدابیری اتخاذ کنند. از جمله این تدابیر گسترش خدمات روستایی، مقاوم‌سازی خانه‌های روستایی، ایجاد امکانات آموزشی، بهداشتی، گسترش و بهبود وضعیت جاده‌ها، گسترش شبکه مخابراتی، تخصیص تحصیلات بانکی، آموزش استفاده بهینه از آب‌های زیرزمینی، ترویج تغییر الگوی کشت، خانه‌سازی و تغییر (الگو) ساخت روستاها و غیره، می‌تواند زمینه‌ساز مهاجرت معکوس شود.

بدون شک تعویب و تقویت روستاها در امر تولید اشتغال در آمد در روستاها منجر به افزایش میزان تولید و رونق اقتصادی شده و از بیدیه مهاجرت از روستاها بشدت کاسته و مهاجرت از شهر به روستاها را نیز افزایش می‌دهد.

مشاوران و نقش روستاها در امر تولید اشتغال برای جلوگیری از تراکم و تمرکز شهرها، مسئولان را بر آن داشته تا به این مسأله توجه بیشتری نشان داده و همچنین برنامه‌ریزان و سیاستگذاران را تخصص منابع و ایجاد فرصت‌های بیشتر برای اهالی روستاها و ایجاد زمینه‌های توسعه روستایی روی رشد این مناطق پیش از گذشته متمرکز شوند. این میزان از توجه، به عوامل بسیاری از جمله کار، دسترسی به خدمات بهداشتی - درمانی، تحصیلی و مزایای شهری بستگی دارد. همچنین عوامل مخربی مثل سیل، زلزله، آتش‌سوزی مراتع و جنگل‌ها، سرمازدگی، ازدیاد جمعیت، کمبود منابع تولیدی مثل زمین کشاورزی، آب و نزولات آسمانی، بر مهاجرت تأثیر گذارند که نمی‌توان دنبال آن درآمد کشاورزان افزایش پیدا کرده و شرایط روستاها می‌تواند بر توسعه روستاها تأثیرگذار باشد.

اگر دولت، سیاستگذاری‌های اصولی و برنامه‌های راهبردی کوتاه‌مدت و بلندمدت را به طور جدی در راستای توسعه روستاها، شهرستان‌ها، حمایت از فعالیت کشاورزان، گسترش شغل‌های سنتی، گسترش بیمه و ارائه تحصیلات بانکی برای ایجاد اشتغال روستایی در دستور کار قرار دهد، به عنوان هیچ سالان ورزشی ندارند اما باز هم در روستا مانده‌اند. ما از مسئولان می‌خواهیم به ما کمک کنند. خودمان پای کار هستیم و اگر امکاناتی در اختیارمان بگذارند با کمک آنها روستا را آباد می‌کنیم.

بلکه تمامی کسانی هم که از روستا کوچ کرده بودند به روستا مهاجرت معکوس داشته‌اند.

«امجد مصطفی سلطانی» رئیس شورای روستای آلمانه در این خصوص به اهالی این روستاهای مرزی در صورتی که بخواهند در حریم «زرد» به کشاورزی مشغول باشند، می‌توانند زمان کاشت و برداشت محصول در این روستا حضور پیدا کنند، اما نمی‌توانند به صورت دائمی ساکن شوند. در این روستاها نیز از نظر قانونی و امنیتی، امکان بازگشت و اسکان وجود ندارد.

از مهاجرت معکوس استقبال می‌کنیم
این مقام مسئول با اشاره به اینکه کارگروه «کندگاری واحدا و عناصر تقسیمات کشوری» در حال رسیدگی به این موضوع است، می‌افزاید: درخواست‌ها براساس آنچه کشور اعلام کرده، بررسی می‌شود و ما تلاش می‌کنیم تا جایی که امکان دارد با روستاییان همکاری کنیم. مدیرکل دفتر سیاسی استانداری کردستان اشتغال بهتر در روستا را از مهم‌ترین دلایل ارائه درخواست برای بازگشت به این روستاهای متروکه می‌داند و می‌گوید: چون شرایط در روستاها به گونه‌ای است که بستر مناسب برای پرداختن به کشاورزی و دامداری فراهم است به جز ۲ شهرستان بانه و دیواندره، از همه شهرستان‌ها، تقاضای بازگشت به زادگاه‌شان ارائه شده است. جوانانی که در شهرهای بزرگ شغلی ندارند ترجیح می‌دهند به زادگاهشان بازگردند.

جعفری اضافه می‌کند: ما از مهاجرت معکوس استقبال می‌کنیم اما باید از بروز عواقب ایجاد گان‌های جمعیتی که ممکن است امکان خدمت‌رسانی به آنها وجود نداشته باشد، جلوگیری کرد.

پایان مهاجرت از آلمانه
البته روستاهایی هم در کردستان هستند که در سال‌های اخیر رونق دوباره گرفته‌اند و زندگی در آنها جریان پیدا کرده است. یکی از این روستاها «آلمانه» روستایی در ۲۸ کیلومتری سروآباد است که بر اساس آمارها در سال‌های اخیر نه تنها هیچ خانواده‌ای از آن مهاجرت نکرده

است، می‌گوید: این روند آغاز شده اما نیاز است تمام دستگاه‌های متولی در این زمینه همکاری لازم را داشته باشند تا بتوانیم با حمایت از روستاییان شاهد رونق دوباره زندگی در روستاها باشیم. لازم است تسهیلات اشتغالزایی برای روستاییان از سوی دولت و مجلس دوباره احیا شود. از دولت تقاضا داریم شرایطی را فراهم کند که وجوه این تسهیلات در اختیار افراد واجد شرایط قرار دهد تا کانون‌های اشتغالزایی تقویت شود.

پور مجاهد ایجاد اشتغال در روستاها را اصلی‌ترین دلیل بازگشت دوباره خانوارها می‌داند و می‌افزاید: راه‌اندازی خوشه‌های صنعتی در چندین روستای استان توانسته با صرف هزینه کم علاوه بر اشتغالزایی زمینه تولید را برای روستاییان فراهم کند. همین موضوع سبب پویایی روستاییان شده و تعداد زیادی از جوانانی که قبلاً روستاها را ترک کرده بودند دوباره به زادگاه‌شان بازگشته‌اند. خوشه پوشاک در روستای «کردآباد» شهرستان کبودرآهنگ و «ازندریان» ملایر تنها ۲ نمونه از خوشه‌های موفق در استان است. علاوه بر اینها ایجاد خوشه جرم همدان، فرش و پوشاک ازندریان نیز در دستور کار قرار دارد که باید طبق اولویت‌بندی این خوشه‌های صنعتی تشکیل و فعال شوند.

وی با اشاره به اینکه روستای ۲۶۰۰ نفره کردآباد حتی یک نفر بیکار هم ندارد، عنوان می‌کند: این مورد نمونه‌ای موفق از الگوی خوشه‌های صنعتی در کشور است. در این روستا حدود ۶۰۰ خانه وجود دارد که نیمی از آن کارگاه تولیدی است و همه افراد روستا در حوزه پوشاک فعالیت دارند. همین موضوع سبب شده مهاجرت معکوس را در این روستا شاهد باشیم به نوعی که از شهرهای دیگر هم برای کار و اشتغال به کردآباد می‌آیند. البته این تنها یک مورد است و ۶ خوشه تکمیل و ۲ خوشه صنعتی نیز در دست اجرا داریم. ضمن اینکه تعداد ۳۰ خوشه صنعتی هم شناسایی شده و پیگیری‌ها در این خصوص ادامه دارد.

پوش (به روستای گرم)
این مقام مسئول با بیان اینکه طرح پوش (به روستا گرم) در سطح استان همدان آغاز شده می‌افزاید: در کنار ایجاد خوشه‌ها بنیاد برکت، هم کارهای بزرگی انجام داده و در قالب این پوش به افراد شهرنشین و حاشیه‌نشین که تمایل به بازگشت به روستاها داشته باشند، تسهیلات و خدمات ارائه می‌دهد. معاون امور اقتصادی استاندار همدان با اشاره به اینکه روند مهاجرت معکوس به استان آغاز شده

است، می‌گوید: این روند آغاز شده اما نیاز است تمام دستگاه‌های متولی در این زمینه همکاری لازم را داشته باشند تا بتوانیم با حمایت از روستاییان شاهد رونق دوباره زندگی در روستاها باشیم. لازم است تسهیلات اشتغالزایی برای روستاییان از سوی دولت و مجلس دوباره احیا شود. از دولت تقاضا داریم شرایطی را فراهم کند که وجوه این تسهیلات در اختیار افراد واجد شرایط قرار دهد تا کانون‌های اشتغالزایی تقویت شود.

پور مجاهد ایجاد اشتغال در روستاها را اصلی‌ترین دلیل بازگشت دوباره خانوارها می‌داند و می‌افزاید: راه‌اندازی خوشه‌های صنعتی در چندین روستای استان توانسته با صرف هزینه کم علاوه بر اشتغالزایی زمینه تولید را برای روستاییان فراهم کند. همین موضوع سبب پویایی روستاییان شده و تعداد زیادی از جوانانی که قبلاً روستاها را ترک کرده بودند دوباره به زادگاه‌شان بازگشته‌اند. خوشه پوشاک در روستای «کردآباد» شهرستان کبودرآهنگ و «ازندریان» ملایر تنها ۲ نمونه از خوشه‌های موفق در استان است. علاوه بر اینها ایجاد خوشه جرم همدان، فرش و پوشاک ازندریان نیز در دستور کار قرار دارد که باید طبق اولویت‌بندی این خوشه‌های صنعتی تشکیل و فعال شوند.

وی با اشاره به اینکه روستای ۲۶۰۰ نفره کردآباد حتی یک نفر بیکار هم ندارد، عنوان می‌کند: این مورد نمونه‌ای موفق از الگوی خوشه‌های صنعتی در کشور است. در این روستا حدود ۶۰۰ خانه وجود دارد که نیمی از آن کارگاه تولیدی است و همه افراد روستا در حوزه پوشاک فعالیت دارند. همین موضوع سبب شده مهاجرت معکوس را در این روستا شاهد باشیم به نوعی که از شهرهای دیگر هم برای کار و اشتغال به کردآباد می‌آیند. البته این تنها یک مورد است و ۶ خوشه تکمیل و ۲ خوشه صنعتی نیز در دست اجرا داریم. ضمن اینکه تعداد ۳۰ خوشه صنعتی هم شناسایی شده و پیگیری‌ها در این خصوص ادامه دارد.

پوش (به روستای گرم)
این مقام مسئول با بیان اینکه طرح پوش (به روستا گرم) در سطح استان همدان آغاز شده می‌افزاید: در کنار ایجاد خوشه‌ها بنیاد برکت، هم کارهای بزرگی انجام داده و در قالب این پوش به افراد شهرنشین و حاشیه‌نشین که تمایل به بازگشت به روستاها داشته باشند، تسهیلات و خدمات ارائه می‌دهد. معاون امور اقتصادی استاندار همدان با اشاره به اینکه روند مهاجرت معکوس به استان آغاز شده

است، می‌گوید: این روند آغاز شده اما نیاز است تمام دستگاه‌های متولی در این زمینه همکاری لازم را داشته باشند تا بتوانیم با حمایت از روستاییان شاهد رونق دوباره زندگی در روستاها باشیم. لازم است تسهیلات اشتغالزایی برای روستاییان از سوی دولت و مجلس دوباره احیا شود. از دولت تقاضا داریم شرایطی را فراهم کند که وجوه این تسهیلات در اختیار افراد واجد شرایط قرار دهد تا کانون‌های اشتغالزایی تقویت شود.

پور مجاهد ایجاد اشتغال در روستاها را اصلی‌ترین دلیل بازگشت دوباره خانوارها می‌داند و می‌افزاید: راه‌اندازی خوشه‌های صنعتی در چندین روستای استان توانسته با صرف هزینه کم علاوه بر اشتغالزایی زمینه تولید را برای روستاییان فراهم کند. همین موضوع سبب پویایی روستاییان شده و تعداد زیادی از جوانانی که قبلاً روستاها را ترک کرده بودند دوباره به زادگاه‌شان بازگشته‌اند. خوشه پوشاک در روستای «کردآباد» شهرستان کبودرآهنگ و «ازندریان» ملایر تنها ۲ نمونه از خوشه‌های موفق در استان است. علاوه بر اینها ایجاد خوشه جرم همدان، فرش و پوشاک ازندریان نیز در دستور کار قرار دارد که باید طبق اولویت‌بندی این خوشه‌های صنعتی تشکیل و فعال شوند.